

KIKKERS, KERKKLOKKEN EN KINDERLIEDJES

**Zo klinkt de soundtrack van thuis
in ruraal Noord-Nederland**

Ruth Koops van 't Jagt, Ilaya Esajas en Karolien Dons

Lectoraat Music in Context

Mei 2025

1. Introductie

Hoe klonk het landschap van je jeugd? Welke geluiden zijn verbonden aan de plek waar je woont en leeft? Zijn er liedjes die herinneren aan belangrijke momenten? In dit deel van het onderzoeksproject Sound Soils onderzoeken we vanuit het lectoraat Music in Context van de Hanzehogeschool Groningen de samenhang tussen muziek en geluiden en de plekken waar mensen opgroeien, leven en een identiteit ontwikkelen. Het lectoraat Music in Context doet praktijkgericht onderzoek naar muziekpraktijken die zich nadrukkelijk verbinden aan maatschappelijke contexten en/of thematieken.

Geluiden en muziek zijn op meerdere manieren verbonden met de leefomgeving en identiteit van mensen. Geluiden en liedjes die sterk verbonden zijn met de plek waar je opgroeit, kunnen eraan bijdragen dat een plek betekenis voor je krijgt en dat je je ergens ‘thuis’ voelt: ‘Zoals het klokje thuis tikt, tikt het nergens,’ luidt niet voor niets een bekend spreekwoord.

Placemaking

Het proces waarbij plekken betekenis krijgen voor mensen noemen we ‘placemaking’. Dat is een proces waarbij mensen (de ervaring van) plekken samen continu betekenis geven, als een gelaagd netwerk van verhalen, ontmoetingen, ervaringen, emoties, herinneringen en waarden (Kavanagh 2020). Placemaking gaat daarbij dus vooral om het menselijke perspectief: hoe ervaren mensen bepaalde fysieke plekken of omgevingen als een samenhangend geheel en hoe geven ze betekenis aan deze plekken? En hoe zijn deze plekken waar mensen opgroeien en leven verbonden met hun eigen identiteit?

Vanuit deze vragen wilden we verkennen hoe geluid en muziek bijdragen aan het proces van placemaking en identiteitsvorming in het rurale Noorden van Nederland. Of in ieder geval een eerste stap zetten in het begrijpen van deze processen. Dit begrijpen is van belang, want als mensen zich verbonden voelen met een plek, dan kan dat hun kwaliteit van leven en de leefbaarheid van hun leefomgeving positief beïnvloeden (Scannell & Gifford, 2010).

Landschappelijk erfgoed en leefbaarheid

Bovendien kan zo’n gevoel van verbondenheid ervoor zorgen dat we deze plekken waarderen en met elkaar graag in stand willen houden als landschappelijk erfgoed. Landschappelijk erfgoed kan er vervolgens weer aan bijdragen dat plekken nog meer betekenis krijgen en dat mensen zich ermee verbonden voelen door hun persoonlijke herinneringen, ervaringen en familiegeschiedenissen (Scannell & Gifford, 2010).

Mensen voelen zich bovendien niet alleen verbonden met de plaats zelf, maar ook met de mensen die ze er kennen (Rollero & de Piccolo, 2010; Scannell & Gifford, 2010).

Vanuit het lectoraat Music in Context richten we ons daarbij op de regio Noord-Nederland, met de provincies Drenthe, Groningen en Friesland. Kenmerken van deze regio zijn onder meer dat de regio van oudsher veel landbouw heeft, relatief dunbevolkt is en dat er relatief veel plattelandsgemeenten zijn. Verder is er in een deel van het Noorden sprake van vergrijzing en bevolkingsdaling, wat impact heeft op het aantal voorzieningen in de dorpen. Toch waarderen Groningers, Friezen en Drenten de leefbaarheid in hun provincie relatief hoog, met gemiddeld bijna een 8.

Muziek, geluiden en plekken

Het onderzoek naar de samenhang tussen muziek, geluiden en plekken is nog relatief nieuw (zie onder andere Smith, 1997). Als onderzoekers willen we dan ook ontrafelen op welke manieren muziek, plaats en identiteit precies samenhangen en elkaar beïnvloeden (Smith, 1997). Die zoektocht kan op meerdere manieren waardevolle inzichten opleveren. Zo kan meer inzicht over de samenhang tussen muziek, plek en identiteit ons helpen begrijpen hoe muzikale identiteiten worden gevormd (Clarke, Dibben & Pitts, 2012).

Muziek en geluiden zijn onlosmakelijk verbonden aan de plekken waar mensen opgroeien en leven. Zo kunnen bepaalde plekken hun eigen muzikale of geluidslandschap hebben: de karakteristieke geluiden en muziek die bij een bepaalde plek of omgeving horen, in de oren van de mensen die zich daar thuisvoelen. Bovendien zijn muziek en geluiden bij uitstek ‘markeerders’ in de tijd. Zoals bepaalde plekken hun eigen muzikale landschap kunnen hebben, geldt dat ook voor bepaalde periodes, of zelfs voor momenten in een jaar of op een dag. Zowel in het persoonlijke leven, als bij grotere groepen mensen. Bovendien hebben muziekpraktijken de potentie om bij te dragen aan instandhouding van (landschappelijk) erfgoed (Brandellero & Janssen, 2013; Cohen, 1991). Denk daarbij bijvoorbeeld aan hofabrar-orkesten, lokale koren en kleinschalige podia.

Muziek en geluiden in de leefomgeving en levens van Noorderlingen

In dit onderdeel van onderzoeksproject Sound Soils onderzoeken we de rol van muziek en geluiden in de leefomgeving en levens van muzikale Noorderlingen. Dat doen we aan de hand van wandelgesprekken: kwalitatieve interviews, waarbij de geïnterviewde de interviewer al wandelend door zijn of haar eigen omgeving gidst en verhalen en ervaringen deelt met muziek en geluiden. In dit artikel beschrijven we de methodologie van ons onderzoek en proberen we de betekenissen van plaats en muziek en geluid te schetsen die tijdens de interviews aan bod kwamen.

De wandelgesprekken zijn opgenomen en zeven van de acht interviews zijn door de interviewer en componist Renger Koning bewerkt tot podcastafleveringen. Deze zijn [hier](#)

te beluisteren. De gesprekken zijn ook geëxposeerd als audio-installatie op het festival Terug naar het begin in 2024.

2. Methodologie

Semi-gestructureerde kwalitatieve interviews

Geïnspireerd op de methode van *'guided walks'* (Stevenson & Holloway, 2016) hebben we de interviews vormgegeven als wandelgesprekken in de leefomgeving van de geïnterviewden. We vroegen hen om de interviewer (RK) mee te nemen naar hun favoriete landschap in hun eigen huidige of vroegere leefomgeving. We geloven dat deze methode de geïnterviewden helpt om hun herinneringen en ervaringen met muziek en geluiden te delen. Bovendien zijn herinneringen ophalen en verhalen vertellen beide ruimtelijke en culturele processen. Daarmee vormen zowel herinneringen ophalen en verhalen vertellen een integraal onderdeel van het proces van *place-making*.

De interviewvragen gingen onder andere over belangrijke, betekenisvolle en typische geluiden en muziek in de vroegere en huidige levens en leefomgeving van de geïnterviewden. Ook werd gevraagd naar liedjes die mensen herinneren aan belangrijke momenten, en naar geluiden of liedjes die bepaalde momenten in dagelijkse bezigheden of in de tijd markeren. Bovendien vroeg de interviewer naar de geluiden die mensen het meeste zouden missen als ze doof zouden zijn, en welke muziek of geluiden ze graag zouden willen nalaten aan de wereld.

Geïnterviewden

Via een oproep in het netwerk van de betrokken onderzoekers en op sociale media zijn de interviewkandidaten geworven. In de oproep werd benoemd dat we op zoek waren naar mensen uit de drie Noordelijke provincies die op de een of andere manier iets met muziek hebben, of dat nu professioneel of privé is. Bij de selectie van de interviewkandidaten hebben we geprobeerd om te zorgen voor diversiteit in muzikale achtergrond, geografische spreiding, gender en leeftijd.

De acht gekozen interviewkandidaten hebben verschillende muzikale achtergronden en interesses, en verschillen bovendien van elkaar in gender, leeftijd, en muzikale professionaliteit. Bovendien hebben de wandelingen plaatsgevonden op verschillende locaties in de drie Noordelijke provincies: Groningen, Drenthe en Friesland. De namen van de geïnterviewden zijn in dit rapport gefingeerd.

Analyse

Voor de analyse van de resultaten zijn de opnames van de wandelinterviews getranscribeerd met behulp van de tool Transkriptor. Vervolgens heeft IE transcripten van de opnames gecodeerd met behulp van een thematisch geïnspireerde aanpak.

Daarbij hebben onderzoekers van tevoren al een aantal categorieën of dimensies geformuleerd, waarvan de verwachting was dat deze in de gesprekken terug zouden komen.

Het gaat daarbij onder andere om het onderscheid tussen geluiden of muziek ‘verwerken’ of ‘produceren’ (bijvoorbeeld muziek die je zelf maakt of muziek waar je naar luistert). Ook was de verwachting dat we verschillende typen bronnen van geluiden en muziek zouden tegenkomen in de data, bijvoorbeeld natuurlijke bronnen (vogels, wind, etc.) en niet-natuurlijke bronnen (auto’s, wekker, etc.) voor geluiden en vocale en instrumentele bronnen voor muziek. Daarnaast verwachten we in de resultaten verschillende (emotionele) evaluaties van muziek en geluiden. Tot slot verwachten we, ook op basis van de interviewvragen, antwoorden over de betekenissen van muziek en geluiden in verschillende momenten in de tijd: vroeger, nu en in de toekomst.

In een kalibratiesessie heeft onderzoeker IE haar bevindingen gedeeld met onderzoekers RK en KD. Op basis daarvan is in de kalibratiesessie het analysemodel verfijnd en vastgesteld. Zo merkten we dat er overlap was bij een aantal categorieën, waarna we een aantal thema’s hebben samengevoegd.

Dat betekent dat we de resultaten beschrijven aan de hand van de volgende thema’s:

Geluiden en muziek als ‘plaatsmakers’

Bij dit thema bespreken we fragmenten uit de interviews waarin de interviewkandidaten vertellen over geluiden en muziek die voor hen gekoppeld zijn aan een bepaalde plek. Daarbij kan het gaan om hun huidige leefomgeving, de omgeving waarin ze zijn opgegroeid of een plek die op een andere manier belangrijk voor hen is of is geweest. Kernwoorden die passen bij dit thema zijn onder meer placemaking, erfgoed, leefomgeving.

Geluiden en muziek als ‘tijdbakens’

Bij dit thema bespreken we fragmenten uit de interviews waarin de interviewkandidaten vertellen over geluiden en muziek die voor hen gekoppeld zijn aan bepaalde periodes of belangrijke momenten in hun leven. Het kan dan gaan om geluiden en muziek uit de jeugd en geluiden of muziek die bepaalde herinneringen oproept. Ook gaat het hier meer in het algemeen om geluiden / muziek als markeerders van tijd. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het geluid van een kerkklok.

Geluiden en muziek als ‘identiteitsmakers’

Bij dit laatste thema bespreken we fragmenten uit de interviews waarin de interviewkandidaten vertellen over geluiden en muziek die voor hen heel erg samenhangen met hun eigen identiteit. Het gaat dan bijvoorbeeld over muziek die voor de geïnterviewden sterk verbonden is aan hoe zij zichzelf zien, geluiden die een

emotionele reactie bij hen oproepen, en muziek of geluiden die op een andere manier betekenisvol is voor hun eigen identiteit(svorming).

3. Resultaten

3.1 Geluiden en muziek als ‘plaatsmakers’

Tijdens de wandelgesprekken vertelden de geïnterviewden over geluiden en muziek die voor hen onlosmakelijk verbonden zijn met een bepaalde plek. Daarbij ging het vaak om hun huidige woonomgeving, het landschap van hun jeugd, of een plek waar ze zich op een andere manier mee verbonden voelen. Het gaat dan om geluiden die ‘horen bij een plek’ – geluiden die de sfeer, het karakter en het gevoel van thuishoren vormgeven.

Geluiden uit de natuur en het weer

Veel deelnemers noemden natuurlijke geluiden als fundamenteel voor hun gevoel van verbondenheid met een plek. Het ruisen van de wind, het kwaken van kikkers of het zachte kabbelen van een sloot kunnen een plek vertrouwd en eigen maken. Saskia, die opgroeide in Zeerijp, zei: “Ik wil weer terug naar het open landschap, naar de weidsheid, de vette klei, maar vooral de wind om m’n oren.”

Ook Charlotte vertelde: “Als ik dan ’s avonds naar bed ging en ik hoorde die kikkers, dan was dat echt een gevoel van: de lente is er weer. [...] En ook dat gaf een gevoel van veiligheid eigenlijk. En thuiskomen ook weer.”

Voor David was het geluid van de wind kenmerkend voor het Groningse landschap én een muzikale inspiratiebron: “Wind is altijd ruis. En ruis bevat alle frequenties. Ik kan die zo afstellen dat ik de wind in een akkoord kan stemmen. Dat soort grapjes vind ik leuk om mee te spelen.”

Geluiden van dingen en infrastructuur

Ook objecten en bouwwerken brengen herkenbare geluiden voort, geluiden die zich vastzetten in het geheugen van mensen. In een stille, landelijke omgeving vallen deze geluiden des te meer op – ze worden bakens in het landschap.

Willem vertelde over de klok van zijn geboortedorp:

“Het was een gebroken bel, een gebroken kerkklok. [...] Die klok is pas later gerepareerd, maar in de tijden dat ik er opgegroeid ben, zat er nog een grote breuk in die klok. En dat geeft een heel specifiek geluid, omdat die klok niet zo lang doorringt. De sustain is heel veel korter dan een klok die helemaal heel is.”

David sprak over geluiden die verdwijnen: “Toen ik als jongetje op de boerderij woonde, hadden we nog paarden en dorsmachines. Dat hoor je nu niet meer. Nu hoor je windmolens in Groningen. Dat had je toen niet.”

Ook Pieter herinnerde zich een brug in Aduard: “De brug die op en neer gaat met het klingelgeluid [...] Zo’n geluid triggert je dus om naar die brug te gaan en te gaan kijken.”

En Willem vertelde over de misthoorn in Harlingen: “Dat als het mistig was, die misthoorn echt continu heen en weer doorging. [...] Mensen zeggen: dat is echt het geluid wat ik het meeste mis.”

Geluiden van mensen

Niet alleen de natuur of objecten kunnen een plek een herkenbaar geluid geven – het zijn vaak de stemmen van mensen die een plek echt tot leven brengen. Of het nu gaat om roepende kinderen, zingende familieleden of de specifieke termen van een dorpsport, menselijke geluiden kleuren de ervaring van een plek met warmte, emotie en herkenning.

Charlotte vertelde hoe ze als kind het zingen in de kerk beleefde:

“Maar ik kan me wel herinneren dat er dan gezongen werd in de kerk en dat er dan van die psalmen en gezangen waren waar mensen dan ook echt zo helemaal zich lieten gaan. [...] De mannen met die lage basstemmen en de dames in de hoogte. [...] Die vrijheid die mensen blijkbaar voelden in die kerk, om daar dan helemaal in op te gaan, in zo’n lied.”

Willem beschreef hoe het dorpsleven klonk rondom het kaatsveld:

“Elke dinsdagavond was er competitie. Alle termen en kreten die bij dat kaatsen horen. En na afloop nog geluid bij het kroegje waar ze zaten. [...] Als jong kereltje keek ik uit het raam, dan hoorde je dat de hele avond.”

Maar geluiden markeren niet alleen plekken – ze markeren ook de tijd. Waar geluiden als ‘plaatsmakers’ ons verbinden met specifieke locaties, kunnen geluiden en muziek ook functioneren als ‘tijdsbakens’. Ze dragen herinneringen, brengen het verleden tot leven en markeren momenten van verandering. Het zijn de klanken die ons vertellen waar we waren, maar ook wanneer we daar waren.

3.2 Geluiden en muziek als ‘tijdbakens’

De deelnemers vertelden hoe bepaalde geluiden en muziek functioneren als markeringen in de tijd. Geluiden roepen herinneringen op aan de kindertijd, aan seizoenswisselingen, feestdagen of belangrijke levensmomenten. Ze markeren het ritme van het jaar, of het ritme van een leven.

Herinneringen aan vroeger en jeugd

Geluiden kunnen meer zijn dan slechts achtergrondgeluiden. Ze kunnen fungeren als toegangspoorten tot het verleden, herinneringen oproepen aan jeugd, aan veilige plekken en vertrouwde momenten. Voor veel deelnemers waren het geluiden uit hun jeugd die deze herinneringen het sterkst opriepen.

Willem beschreef het geluid van een gebarsten kerkklok in zijn geboortedorp: “Die klok had een scheur. Dat hóórde je. En dat hóórt bij hoe ik me die tijd herinner.” Het was niet zomaar een klok – het was een klank die het dorpsleven omlijstte, een geluid dat in zijn geheugen verankerd bleef.

Ook Pieter vertelde hoe het geluid van regen op tentdoek hem terugbracht naar vakanties: “Dan zit ik daar, warm in m’n slaapzak, en luister ik naar de regen. Pure rust.” Een eenvoudig geluid dat een gevoel van geborgenheid opriep.

Saskia herinnerde zich de avonden waarop haar vader haar naar bed bracht en samen met haar zong:

“Maar als kind herinner ik me dat zeker dat hij ook altijd met ons dolde en lol had en ons ook op bed bracht. [...] En dan ging ik liedjes zingen. ‘Ik ga slapen en ik ben moe.’ En hij zong de tweede stem.”

Het zijn deze liedjes die een ritueel markeerden – een vast geluidspatroon aan het eind van de dag, een auditieve herinnering aan geborgenheid.

Liedjes en geluiden als tijdachines

Sommige geluiden of liedjes kunnen ons als een soort tijdachine terugvoeren naar een specifiek moment. Voor Lea biedt muziek een manier om grip te krijgen op het verstrijken van de tijd. Ze houdt een luisterdagboek bij waarin ze noteert naar welke muziek ze luistert en wanneer:

“Tijd geleden ben ik begonnen, ook in mijn telefoontje, om een soort luisterdagboek bij te houden. [...] Van wanneer tot wanneer luister ik nou heel erg naar dit en dat album. [...] En dan komt er ineens zo’n gevoel terug. [...] Dan denk ik, oh ja, dat was toen, voorjaar 2024.”

Voor Lea worden liedjes zo niet alleen herinneringen, maar ook bakens die haar helpen om de tijd te plaatsen en te begrijpen.

Voor Pieter werd één specifiek liedje zelfs een emotionele herinnering aan een ingrijpende gebeurtenis:

“Ik heb in mijn jeugd wel een vervelend iets meegemaakt met een vriendin [...] Ze is helaas omgekomen in een verkeersongeluk. [...] En daar is wel een liedje van blijven hangen. [...] Dat liedje was ‘Enchanted Melodies’ van The Righteous Godfathers. [...] Maar soms is er gewoon een bepaald liedje dat op dat moment iets heeft, iets triggert. En dat blijft gewoon altijd plakken aan de rest van je leven.”

Bakens van bijzondere én dagelijkse gebeurtenissen

Naast persoonlijke herinneringen zijn er ook geluiden die verbonden zijn aan terugkerende gebeurtenissen – dagelijkse of juist bijzondere momenten. Zo markeerde het gezamenlijk zingen van een slaapliedje voor Saskia het dagelijkse bedritueel.

Meerdere geïnterviewden vertelden bovendien hoe in hun omgeving ook de kerkklokken als collectieve tijdsbakens fungeerden. Charlotte vertelde hoe het geluid van de kerkklok in haar dorp haar leven ritme gaf:

“Je woont natuurlijk achter de kerk en het eerste wat dan natuurlijk bij mijn leven hoort is eigenlijk de kerkklok. [...] Die slaat elk uur, die slaat elk half uur en als het twaalf uur is dan luidt die wat langer. [...] Als de kerk op zondag inging dan luidt die ook langer. Dus door die kerkklok was er eigenlijk al een enorm ritme omdat je wist hoe laat het was.”

Voor Saskia waren het juist de kerkklokken van Kerst en Pasen die een bijzondere betekenis hadden:

“Maar dan de kerst- en paasochtend, dat zijn de bijzondere geluiden die ook heel veel geborgenheid bij mij in mijn gedachten hadden. [...] Want op kerstochtend om acht uur lag ik nog onder mijn dikke dekens, de kou, maar dan hoorde ik de klok slaan. [...] Dan ging ik gauw het raam openzetten en dan gingen de klokken luiden, maar niet een gewone luidklok. [...] Maar beide klokken door elkaar heen.”

Het waren deze zware, warme klanken die voor haar de feestdagen markeerden.

Willem herinnerde zich hoe de kerkklokken van zijn dorp en omliggende dorpen samen een ritmisch patroon vormden:

“In dat dorpje waar ik opgroeide, was het gebruikelijk dat de kerkklokken om 8 uur, 12 uur en 4 uur een minuut of drie aan het klinken waren. [...] Vanuit de landerijen hoorde je kerk voor kerk dat collectieve geluid opstarten. [...] Het was een soort canon van kerkklokken die allemaal in de periode van een paar seconden begonnen te luiden, en dan een paar minuten klonken.”

Dit collectieve geluid van klokken werd een akoestische markering van de tijd, een herinnering aan een ritme dat de dagen en jaren ordende.

Naast klokken waren het ook natuurlijke geluiden die het verstrijken van de tijd markeerden. Charlotte koppelde het gekwaak van kikkers aan de lente. En in het gastenboek van de audio-installatie van dit project tijdens festival Terug Naar het Begin schreef iemand: “Als de ganzen al gakkend over de polder vliegen weet ik: de herfst is begonnen.” Deze geluiden, van kikkers, kerkklokken en kinderliedjes, functioneren als akoestische ankers: ze geven houvast, brengen sfeer, ordenen de tijd.

Maar niet alle geluiden blijven – sommigen verdwijnen, en juist dan wordt hun betekenis voelbaar. Willem vertelde over Harlingen: “De misthoorn stond daar tot begin jaren 2000. Mensen zeggen: dat is echt het geluid wat ik het meeste mis. Het stopte niet. Steeds weer diezelfde dreun.” Het verdwijnen van zulke geluiden markeert het verstrijken van de tijd – niet alleen als herinnering, maar ook als verlies.

Waar geluiden en muziek als ‘tijdbakens’ herinneringen oproepen en ons door de tijd leiden, onthullen ze ook iets over wie we zijn. Ze zijn niet alleen sporen van het verleden, maar ook uitdrukkingen van identiteit. Geluiden kunnen ons verbinden met onze cultuur, ons karakter tonen, en ons inspireren om te creëren.

3.3 Geluiden en muziek als ‘identiteitsmakers’

Waar geluiden en muziek ons kunnen verbinden met plaatsen en tijden, onthullen ze ook iets over wie we zijn. Ze vormen geen neutrale achtergrond, maar zijn vaak spiegels van onze identiteit. Voor veel deelnemers bleken bepaalde klanken en muziekstukken direct verbonden met wie ze zijn – hun persoonlijkheid, hun culturele achtergrond of hun creatieve uitingen.

Persoonlijke identiteit

Voor sommige deelnemers begon die muzikale identiteit al vroeg. Charlotte herinnert zich hoe ze als kind een instrument koos:

“Toen was er een open dag van de muziekschool en ik had de leeftijd om een instrument te gaan bespelen. [...] Ik wist nog dat ik voor saxofoon, harp of hobo zou gaan. [...] En ik ben naar die open dag gegaan en ik had die hobo in mijn handen en het was klaar. [...] Ik wist het gewoon, dit is het.”

De hobo werd voor Charlotte een klank die haar identiteit vormde.

Ook Lea voelde zich vanaf jonge leeftijd aangetrokken tot een specifiek instrument:

“Ik wist eigenlijk, ik weet niet hoe dat kan, maar ik wist al heel snel en ook al heel zeker dat ik piano wilde spelen. [...] Overal waar wij waren, als we een keer op vakantie waren en er in een hotel stond een piano, dan trok dat zo aan mij.”

Voor haar was muziek geen aangeleerde passie, maar een intuïtieve, bijna aangeboren manier van zelfexpressie.

Tommy wist al van jongs af aan dat drummen zijn passie was. Het begon met een fascinatie voor ritme:

“Ik ben opgegroeid in Aduard, en daar marcheerde op een gegeven moment de lokale muziekvereniging door het dorp. [...] En toen werd ik gegrepen door een trommel. [...] Vanaf 4, 5 begon ik op dingen te tikken met houten lepels. [...] Maar toen die drummers door de straat marcheerden, toen wist ik: daar moet ik bij.”

Drummen werd voor Tommy een manier om zichzelf uit te drukken – een ritme dat hem vanaf zijn vroege jeugd vormde.

Culturele en sociale identiteit

Niet alleen persoonlijke herinneringen, maar ook de klanken van een gemeenschap kunnen onze identiteit vormen. Voor Willem klonk zijn dorp in de stemmen van mensen op het kaatsveld:

“Elke dinsdagavond was er competitie. Alle termen en kreten die bij dat kaatsen horen. En na afloop nog geluid bij het kroegje waar ze zaten. [...] Als jong kereltje keek ik uit het raam, dan hoorde je dat de hele avond.”

Het waren niet alleen geluiden, maar echo's van een gemeenschapsleven.

Charlotte vertelde hoe de kerkklokken en het zingen in de kerk haar jeugd bepaalden: “Ik kan me wel herinneren dat er dan gezongen werd in de kerk [...] Die vrijheid die

mensen blijkbaar voelden in die kerk, om daar dan helemaal in op te gaan, in zo'n lied." Het waren niet alleen psalmen, maar stemmen van mensen die samenkwamen.

Voor Lea is zingen in haar streektaal ook een manier om zich te verbinden met wie ze is: "Als ik in het Drents zing, dan ben ik thuis. Dan weet ik: dit ben ik."

Creatieve identiteit

Sommige deelnemers gebruiken geluid ook actief in hun werk of creatieve proces. David vertelde hoe hij speelt met het vastleggen van geluiden:

"Ik heb het altijd gedaan, dat ook als wij met de kinderen op vakantie gingen, dan nam zij het fototoestel en ik nam mijn geluidsapparatuur mee. [...] Dus ik heb heel veel Griekse stranden, zeeën en water, maar ook Ameland, wat overvliegende ganzen, wind in het riet, schapen."

Maar voor David gaat muziek verder dan alleen vastleggen – het draait om creëren.

"De discussie bij ons thuis was ook altijd van ja, maar jij kan dat niet, want jij hebt daar geen opleiding voor. Toen zei ik altijd van ja, maar jullie zijn, tegen mijn vader en mijn broer Harry, jullie zijn reproduceermachines. Jullie kunnen alleen maar spelen wat iemand anders bedacht heeft. [...] Maar ik wil het bedenken. [...] Voor mij gaat muziek niet over perfect naspelen, maar over het ontdekken van iets nieuws. [...] Ik heb nooit de moeite genomen om een Beatles-nummer perfect na te spelen, want dat boeit me niet. Wat mij fascineert, is iets maken wat er nog niet is."

Voor David is muziek een middel om nieuwe werelden te scheppen.

Willem beschreef hoe hij zichzelf zag als een klinkende kerkklok binnen een groter geheel, in zijn rol als docent bij het conservatorium:

"Omdat ik dan eigenlijk, als ik me dan zelf als individu als een klinkende kerkklok in zo'n instituut mag plaatsen, dan enerzijds denk ik dat ik voldoende geluid kan maken om een ander geluid te laten horen. [...] Maar tegelijkertijd wordt mijn geluid zo beïnvloed door dat instituut. [...] En dat is niet alleen maar negatief, want ik leer daar zelf ook heel veel van. [...] Als ik niet in die omgeving was geweest en ik had mijn eigen geluid overal laten klinken, dan was er nooit een enorm bewustzijn ontstaan in mij om te formuleren wat ook muziek anders kan doen. [...] Want ik heb ook daarin gerealiseerd dat de taal van de muziek eigenlijk alles aan kan. Alles zou daar een plek in kunnen vinden, zelfs de muzikale vormen die wij nog niet hebben ontdekt."

Voor Willem is geluid niet alleen een vorm van zelfexpressie, maar ook een manier om in dialoog te staan met zijn omgeving. Zijn muzikale identiteit is niet alleen van hem, maar wordt gevormd door de context waarin hij zich bevindt.

Zo zien we in de bovenstaande fragmenten bovendien mooi terug hoe zowel bepaalde plekken als bepaalde periodes een belangrijke rol spelen bij de manieren waarop geluiden en muziek vormend en voedend zijn voor persoonlijke, sociale en creatieve identiteit van mensen.

4. Conclusie

Uit de wandelgesprekken blijkt hoe diep muziek en geluiden zijn verweven met de levens van de deelnemers. Geluiden zijn niet alleen achtergrondklanken; ze zijn markerings van tijd, bakens van plaats en spiegels van identiteit. Ze dragen herinneringen, brengen emoties naar boven en vertellen verhalen – zowel persoonlijke als gedeelde verhalen.

Voor veel geïnterviewden waren het juist de dagelijkse geluiden die een bijzondere betekenis hadden. Geluiden die zo vanzelfsprekend lijken, dat ze vaak ongehoord blijven. Pas wanneer er bewust bij wordt stilgestaan, komen de verhalen en emoties naar boven. Zoals Charlotte tijdens het gesprek mooi verwoordde:

“Het is ook leuk om te ervaren dat muziek zo'n belangrijke rol heeft gespeeld in mijn persoonlijke ontwikkeling. [...] En ook hoe makkelijk je soms voorbij gaat aan dagelijkse geluiden die echt wel veel voor je betekenen. Die echt iets over je zeggen en die herinneringen naar boven halen. Dat is toch magisch.”

Deze magie van geluid zit in het vermogen om te verbinden: om mensen te verbinden met hun herinneringen, met de plaatsen waar ze zijn opgegroeid, met de gemeenschappen waarin ze leven, en met zichzelf. Geluiden en muziek zijn niet alleen auditieve prikkels – ze zijn ook verhalen, klankspiegels en sporen van het leven. Of zoals Charlotte zelf glimlachend voorstelde: “Misschien moet ik daar dan een muziekstuk over maken en dat achterlaten voor de wereld.”

Veel dank aan de geïnterviewden voor hun deelname aan dit onderzoek.

Bronnen

Brandellero, A., & Janssen, S. (2013). Popular music as cultural heritage: scoping out the field of practice. *International Journal of Heritage Studies*, 20(3), 224–240.
<https://doi.org/10.1080/13527258.2013.779294>

Clarke, E., Dibben, N. & Pitts, s. (2012) *Music and Mind in Everyday Life*. OUP.

Cohen, S. (1991) *Rock Culture in Liverpool. Popular music in the making*. Clarendon Press.

Kavanagh, A. (2020) Researching music- and place-making through engaged practice: becoming a musicking geographer *Geographical Review* 110 (1-2); 92-103. DOI: 10.1111/gere.12335

Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.09.006>

Smith, J. (1997). Beyond Geography's Visible Worlds: A Cultural Politics of Music. *Progress in Human Geography* 21 (4): 502–529.

Stevenson, A.D., Holloway, J.J. (2016) Getting Participants'Voices Heard: Using mobile, participant-led, sound-based methods to explore placemaking. *Area*, 49(1) pp. 85-93. <https://doi.org/10.1111/area.12296>

Sound Soils is mede-gefinancierd door het KIEM-programma van Regieorgaan SIA, onderdeel van NWO.

